

Adorján Zsuzsanna

„Guo nian hao!”, avagy Boldog új évet Kína!

A kínai holdújév a föld lakosságának csaknem egyötöde számára az év legünnepélyesebb eseménye, melyet világszerte közel másfélmilliárd ember ünnepel. Ezt, a 23 napig tartó pompás fesztivált, amit a kínaiak egyszerűen csak a tavasz ünnepének, chūnjié-nek (春节) neveznek, számos egyéb kelet-ázsiai országban is megünneplik.

Eredete több mint háromezer évvel ezelőttre vezethető vissza, egészen a Shang-dinasztia koráig, és keletkezését számos mítosz övezi. Abban a korban még alapvetően az ősök és istenek tiszteletének korszaka volt ez az ünnep, akiknek különböző áldozatokat mutattak be az óév végén, az új év kezdetén.¹

Annak idején Kína még túlnyomórészt mezőgazdasági ország volt, az emberek megélhetése mindenekelőtt a bő terméstől függött. Ezért, mivel úgy tartották, hogy minden mezőgazdasági termés az istenek ajándéka, így az aratást követően különleges ajándékokat ajánlottak fel nekik hálájuk jeléül. Kínában az úgynevezett „luniszoláris” naptárat használták, a vetés és aratás, valamint a hagyományos kínai ünnepek pontos kiszámításának idejét pedig a holdciklusok változásához kötötték, ezért az ünnep időszaka évenként más-más napra esett.² A Han-dinasztia korától pedig már hivatalosan is a holdnaptár szerinti első napot nyilvánították a holdújév kezdetének.³

A kép forrása: <https://www.elledecor.com/life-culture/g8646308/chinese-new-year/?slide=15> Kelsey Kloss (2017) 20 Stunning Photos To Get You Ready To Celebrate Chinese New Year, In: elledecor.com. A letöltés ideje: 2023. január 20.

¹ <http://www.china.org.cn/english/features/Festivals/78322.htm> Traditional Chinese Festivals, Spring Festival, In: china.org. A letöltés ideje: 2023. január 20.

² <https://pallasathenekiado.hu/a-kina-holdnaptar/> (2019) A kínai holdnaptár, In: pallasathenekiado.hu. A letöltés ideje: 2023. január 20.

³ <http://hungarian.cri.cn/1/2009/01/21/2s104752.htm> (2009) Kínai tavaszünnep története, In: China Radio International. A letöltés ideje: 2023. január 20.

Bár hivatalos ügyekben 1912-től már a Gergely-naptárt követték, a történelem folyamán számos kísérletet tettek arra, hogy a polgári lakosság is térjen át a január elsejei ünnepre. 1967-ben például Mao Ce-tung kulturális forradalmának részeként próbálta megváltoztatni a hagyományos kínai szokásokat, így a holdújév ünneplését sem engedélyezte hivatalosan. A viszonylag rövid, átmeneti időszak Teng Hsziao-ping „nyitás és reform” politikája korszakában ért véget, a nyolcvanas években pedig a kínai nép különleges kultúrájára hivatkozva visszaállították a nyilvános ünneplést is.⁴

Az évezredek folyamán bár az aratási ceremónia egy része megszűnt a hálaadás és fohászok ünnepe lenni, Kína a mezőgazdaságból egy modern, iparos országgá fejlődött, de a holdújév közeledtével azóta is hetekig tartó fényűző fesztivál veszi kezdetét. A városok, falvak, vörös és aranszínbe burkolóznak, egymás után bukkannak fel az utcákon a tündöklő lampionok, lámpások, a különböző szerencsehozó szimbólumok, talizmánok, a milliós hömpölygő álarcos tömegben oroszlán és sárkánytáncosok idézik a jólét és bőség isteneit, az ünnep csúcspontjaként pedig éjfélkor tűzijátékkal üdvözlük az újévet, a petárdák robbanásával pedig vörös konfettidarabok borítják be a mámorban úszó tömeget. Persze Kína révén, mint mindennek, ennek is megvan a maga eredete.

A legenda szerint volt egyszer egy félig sárkány, félig oroszlán testű félelmetes szörnyeteg, *Nian*, (年獸) aki a tengerfenéken élt. A fenevad évszázadokon keresztül minden holdév utolsó napján előbújt rejtekéből, majd elpusztított, felfalt mindent és mindenkit, aki csak az útjába került. Egyszer azonban, az egyik faluban ostorcsattogató kamaszokba bukkant, ahol a hangos durranásoktól megrémülve elmenekült. Menekülés közben egy parasztház előtt száradó piros ruhába gabalyodott, és mivel nem tudta mi történt, riadtan futott tovább, mígnem egy fényesen kivilágított ház került az útjába. Itt a lámpások erős fényei elvakították, bántották a szemét, így aztán a szörnyeteg végleg visszamenekült a tengerbe.

Az emberek tanulva ebből, azóta is minden évben dobokkal, petárdákkal, tűzijátékokkal, valamint oroszlán és sárkányjelmezbe bújt táncosokkal próbálják elűzni a gonosz szellemeket, és kivilágított, piros lampionokat akasztanak az ajtóik, ablakok elé. Mivel a piros azóta is a szerencse, a jólét és a bőség színe, ezért aztán minden utcai díszítés, újévi dekoráció pirosban pompázik, nehogy *Nian* visszatérjen.⁵ Ezt hivatott jelképezni az is, hogy kínaiul a holdújévet „*Guo Nian*”-nak nevezik, ami szabadfordításban nagyjából annyit jelent: „szembeszállni Niannal.”⁶

Így szelídült aztán fénypompás újévi ünnepséggé az évszázadok folyamán a gonosz elűzése. De mivel a kínai erősen hagyománytisztelő nép, ezért az újévi ünnepkörhöz is még számos szerencsehozó népszokás tartozik, ami végigkíséri a kéthetes ünnepséget.

Mivel hitük szerint az újév megfelelő kezdetével az egész esztendő is szerencsésen fog alakulni, ezért nagyon fontos számukra, hogy ezen a napon minden tökéletesen alakuljon. Így aztán már hetekkel az újév beköszönte előtt szabályos bevásárlási dömping veszi kezdetét, lázas munkálatokba kezdenek, sütnek, főznek, és mindenekelőtt takarítanak. A nagytakarítás lényege, hogy megtisztítsák a lakást, és ezzel együtt a lelküket is minden rossztól, ami az óévben történt. A rituális megtisztulás részeként megszabadulnak minden elavult, haszontalan dologtól, és új szerencsehozó dekorációkkal díszítik fel lakhelyüket. Nemritkán még a lakás felújítását is erre az időszakra tervezik. A nagy napra

⁴ <https://hu.alegsaonline.com/art/19771> (2021) Holdújév, In: alegsaonline.com. A letöltés ideje: 2023. január 9.

⁵ <https://citygo.asia/kina-ujev-holdujev-tavaszunnepe/> Kínai újév, holdújév, tavaszünnep, In: citygo.asia. A letöltés ideje: 2023. január 9.

⁶ <https://www.britannica.com/video/195001/version-legend-Chinese-New-Year> View the animation to understand the legend of the Chinese New Year, In: britannica.com. A letöltés ideje: 2023. január 9.

aztán vadonatúj öltözéket öltenek, és már jóval azelőtt a fodrászokat, manikűrösöket is végigjárják, hogy a lehető legfelkészültebben léphessenek át az újévbe.⁷

Az óév búcsúztatása az ünnepsorozat legfontosabb eleme. A családok ilyenkor összegyűlnek, és együtt ünneplik az újév beköszöntét. Az ezt követő néhány napban a hagyomány szerint a barátok meglátogatják egymást, és szerencsét kívánnak az új esztendőre. A szokás szerint, ilyenkor piros borítékot (红包 hongbao) adnak át családtagjaiknak, barátaiknak, amelyben előre, kisebb-nagyobb összeget helyeztek el.

Az újév harmadik napja a vallás ünnepének is számít. A legtöbb hívó ilyenkor felkeresi valamelyik templomot, hogy füstölőt gyújtva hálát adhasson, valamint szerencséért és áldásért fohászkodjon az eljövendő évre is. Természetesen erre a kegyhelyek is fel vannak készülve. A templomi vásárok évszázadok óta az ünnep fontos részét képezik, így különféle harcművészeti előadásokkal, zenével, vásári vacsorákkal, és kézműves sátrakkal is igyekeznek színesíteni a fesztivál hangulatát. Ilyenkor szokás az oroszlán és a sárkánytánc is, hiszen a hiedelem szerint, míg az oroszlán nemcsak szerencsét hoz, hanem meg is tisztítja a házat minden gonosztól, addig sárkány a bölcsességet, hatalmat, és gazdagságot szimbolizálva vonzza be a jó szerencsét. A hagyomány szerint minél hosszabb a sárkány, annál nagyobb szerencsére számíthatnak.

Az újév negyedik napja aztán a konyhaistené, Zao Jun-é, (灶君) akinek ilyenkor különleges ajándékokat, édességeket készítenek ki visszatérése alkalmából. A legenda szerint ugyanis az istent még az óév utolsó napjaiban a konyhában függő képének elégetésével indítanak útba vörös lován a mennyországba. Itt aztán Zao Jun jelentést tehet Jáde Császárnak az egyes háztartások egész éves foglalatosságairól, aki ettől függően döntött a következő év szerencséről. Így hát a hiedelem szerint ezen a napon az emberek mézédés, ragacsos süteményeket készítenek, remélve, hogy a konyhaisten ezáltal csak a szép emlékekről tud majd beszámolni mennyek császárának.⁸

Az ünnepség ugyancsak fontos elemének számítanak a szerencsehozó szövegekkel ellátott piros tekercsek, amiket az ajtók, ablakok két oldalára akasztanak. A mítosz szerint az ókorban a Kelet-kínai-tengerből egy csodálatos őszibarack-hegy emelkedett ki, ahol számos démon, kísértet lakott. A hegyen egy óriási barackfa is állott, melynek egyik ága ív alakban egészen a földig hajlott, kaput formálva a két világ között. A kapu két oldalán Shenshu (神荼) és Yulü (郁垒) isten állt őrt, árgus szemmel figyelve a fa tetején élő kakas hajnali kukorékolására visszatérő szellemeket. Ha valamelyikről kiderült, hogy előző éjjel valamilyen gonoszsgót követett el, azt az istenek kíméletlenül megbüntették.

Minden bizonnyal erre alapozott a monda szerint a hetedik században Li Shimin (李世民) császár is, aki éjszakánként gyakran arról álmodott, hogy a palota mellett szörnyek kiabáltak. Így hát az istenek mintájára a kapu elé állította két katonáját. A rendelkezés annyira hatásos volt, hogy kis idő elteltével az örök helyére elég volt csak a képeiket kirakni a kapu két oldalára, és a császár soha többé nem hallotta a szörnyeket.⁹

A mítoszokkal, ősi hagyományokkal bővelkedő ünnepsorozat aztán az első teliholdkor, a holdújév tizenötödik napján megrendezett lámpásünnepel ér véget. A kínai tradíciók szerint a tavaszünnep kezdetekor minden házra világító piros lampionokat helyeztek, majd alkonyatkor az égő lámpásokkal körbejárták a falut, megcsodálva egymás alkotásait. A vörös lampion mai napig Kína egyik legjellegzetesebb szimbólumának számít világszerte.

⁷ <https://hungarian.cri.cn/radio-programmes/3790/20210223/624444.html> (2021) A szépségiparnak köszönhető az ünnepi hangulat a kínai holdújév alatt, In: China Radio International. A letöltés ideje: 2023. január 20.

⁸ <https://citygo.asia/kínai-ujev-holdujev-tavaszunnepe/> Kínai újév, holdújév, tavaszünnep, In: citygo.asia. A letöltés ideje: 2023. január 9.

⁹ <https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/holdujev.html> Salát Gergely: A kínai Holdújév, In: terebess.hu. A letöltés ideje: 2023. január 9.